

rodoljub anastasov

salon msu

boris petkovski

Tokom maja i juna, viđena je i samostalna izložba slika Rodoljuba Anastasova (1935, Skopje). Kroz sav svoj sadašnji razvoj Anastasov je svoj umetnički postupak upotrebio kao jednu vrstu građenja lične »vizuelne filozofije«. Njena je podloga u umetničkom nastojanju da pretražuje po tamnim oblastima ljudskog duha, pri čemu on svoju sopstvenu ličnost kao da želi da predstavi za nosioca, egzemplarnog, »objašnjavajućeg« momenta kod razmatranja jedne etički fluidne sadašnjosti, ispunjene traumama i potresima jednog nemirnog, prelomnog perioda. Kod Anastasova se stalno oseća pokušaj da se gorčina, elegično, uznemirujuće, zajedljivo u sopstvenoj psihičkoj konstituciji, saopštava ne toliko kroz neke metaforične i simbolične likovne »prenosioc«, koliko kroz organizaciju složenih, međusobnih komplikovano nadgrađenih pikturalnih slojeva — struktura: svaka od njih postaje jedan vid vidljivog »objavljenja« za neki deo tektonike unutrašnjeg života umetnika. Zato se u stvaralaštvu Anastasova stalno nameću aspekti nečeg patetičnog, romantičnog i baroknog u mentalitetu, mediteranski preosetljivog na svaki misaoni ili emotivni izazov. Anastasov sadrži u svom mentalitetu i potrebu za čvrstom komunikacijom sa svojom malom zavičajnom parcelom: otkriva se za zvuke, »impulse«, »vibracije«, za »svetlosti« i »tmine« koje sakriva njena prošlost i sadašnjost; on šeta svojim duhom i svojim likovnim senzibilitetom kroz njene »starogradske ambijente«, miluje očima »makedonske porte«, nalazi podsticaja u tako »neuzvišenoj« temi kao što je »skopsko blato«. Izgrađuje jednu relaciju u kojoj smo skloni da nadamo ne spekulaciju sa još uvek dosta nametljivom paseističkom psihologijom našeg etničkog, socijalnog i kulturnog područja, već opštenje za istorijskim osobinama jedne nacije, kroz vreme i prostor; jer se u njima otkriva i lepota jednog dramatičnog, mučnog ljudskog postojanja i lepota svega onoga što je znak, uspomena na njega: koliko u najbanalnijim predmetima, toliko i u rezultatima jedne duhovne, stvaralačke akcije.

Anastasov je, uglavnom, uspevao da to preobražavajuće sećanje i interes za jednu nacionalnu omeđenost na likovnom planu udruži sa onim što im je srodno u duhovnom i formalnom smislu. Tako ona dela umetnika oblikovana u duhu enformelističkih i strukturalističkih postupaka, uvek puna neke barokne emfaze, održavaju i jednu posebnu relaciju: to je otvorenost za privlačnost pikturalnog jezika evropske likovne klasike, kao i za one savremene oblikovne koncepte, evropske ili druge, u kojima je »transcendirano«, »prebačeno«, kroz jednu modernu likovnu strategiju, to njeno nasleđe. U poslednjim godinama Anastasov izazove koji mu dolaze u dodiru sa nekim aktuelnim kretanjima u savremenoj umetnosti, koristi samo »operativno«: samo ukoliko njihovi elementi pogoduju potvrđivanju njegove osnovne umetničke koncepcije. Prodor postenformelnih kretanja (nova apstrakcija, pop-art, op-art, neonadrealizam i sl.) u njegovim novim slikama, ponekada se javljaju u formi skoro ostvarene sinteze sa ranijim pikturalnim poduhvatima, a nekada kao smela, ali nedovršena »programa« za paralelno strukturiranje raznovrsnih likovnih estetika. Tako pokraj dela u kojima minuciozna razrada fakture — i dalje dominira paleta naglašeno zatamnjena, uzdržane zvučnosti i dramatičke — kooperira sa pregnantnim, koherentnim skoro geometrijski čistim oblicima. Anastasov je predstavio i ostvarenja u kojima se postavlja neodložna potreba za većom stilskom jasnoćom. Ili, u obrnutom slučaju: za intencionalnim, rekao bih »programiranim izazovom«, upućen uobičajenim normama i uslovnostima likovne logike, u tradicionalnom smislu reči. Ovaj umetnik pokušava da u asocijativne ili nonfigurativne sisteme »uvuč« ponekad i neki vešto, zanatski briljantno oblikovan naturalistički trenutak: ja to osećam kao jednu veliku dilemu u unutrašnjoj borbi Anastasova da svoju potrebu za strasnim, angažovanim sučeljavanjem sa stvarnošću, ne zanemari u korist jednog stilski koherentnijeg, a unutrašnje »neutralnijeg« sistema.

zagreb

V zagrebački salon

moderna galerija jazu

zvonko maković

O Zagrebačkom salonu je iz godine u godinu bilo dosta govora, dosta se raspravljalo o tome kakav bi Salon trebao biti i od kakva bi značaja bila ovakva manifestacija za našu likovnu sredinu. Prigovora je bilo uvijek podosta od jedne strane naše kritike, a i primjedaba o njegovoj koncepciji također. Mišljenja smo da ovakva realizacija jedne kulturne smotre mora biti izmijenjena, da je sama koncepcija ove godišnje izložbe potpuno na krivim temeljima zasnovana i kao takovu potrebno je što prije izmijeniti. Odgađanjem promjene fizionomije, pa i same koncepcije Salona kakva je bila prijašnjih godina, i ove godine također, samo se može štetiti Salonu, jer iz godine u godinu prikazivati materijal iz fundusa samih umjetnika ili već bilo koga, bez ozbiljnije klasifikacije i sistematizacije, uzaludno je i nadasve promašeno. Također treba voditi računa i o stanovitom kritičkom stavu prema izlagачima, a i zadržati (bolje reći: odrediti) jedan kriterij koji bi bio i potreban za selekciju kako samih izlagачa, tako isto i poslanih radova. Budući da je Zagrebački salon izložba analnog karaktera, to bi trebalo također izdvojiti više najuspjelija ostvarenja u protekloj sezoni i od najkvalitetnijih, najzanimljivijih djela stvoriti izložbu koja bi koliko-toliko

mogla odrediti ono što je u određenu vremenu za našu sredinu značilo, a što će i za budućnost moći značiti. To bi možda bila samo jedna pretpostavka, no sličnih ili pak drugačijih se mišljenja i prijedloga može naći više.

Smatramo nadalje da Zagrebački salon, kakvog smo ga imali prilike vidjeti, baš ničemu ne koristi izlagачima, jer većina ekspozata ne samo što su odavno viđena i stvorena (neka su čak djela i svoju dvadesetu godišnjicu na Salonu proslavila!), nego danas izlagati ih je i besmisleno i krajnje opasno za same stvaraoce. Naime, ako danas promatramo jedno djelo (uzmimo za primjer samo **Vjekoslava Paraća**: »Povratak s polja« iz 1953. godine ili pak »Branje maslina« iz 1954. godine, te sliku **Aleksandra Bunete**: »Starac« iz 1950), svaki pokušaj opravdanja njegova izlaganja unaprijed je uzaludan. Ono što su spomenuta djela mogla značiti za tadašnje vrijeme (bojimo se da su i tada imale većeg značaja), one danas baš ništa ne mogu reći, baš ništa ne mogu naznačiti, osim možda da promatrača podsjetne na određenog slikara, da mu pripomenu njegovo prisustvo unutar hrvatske novije umjetnosti. A da tako izlagati djela (ako smo ovdje spomenuli V. Paraća i A. Bunetu, to je sasvim slu-